

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

“Ο ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ,”

Ένα σατυρικό φύλλο, που άφησε έπεση. Η σατυρά του Πηγαδιώτου και η έλευθεροστροφής του. «Εμπικίτης», «Διαγένης», «Αριστοφάνης». Μερικά από τὰ νέστιμα άστεία του. Πολεμική έναντιον τών κομητάν. Η πρωτεύουσα χιονισμένη στὰ 1880. Ο μάστορας τών ραπτομηχανών και η άρσικα Αιλή. Ο «Φρήνες του Βούλγαρη». Πώς πέθανε ο «Αριστοφάνης» κ.τ.λ.

Στη γενικά τών παλαιότερον μαχητών της Έλληνικής δημοσιογραφίας άνωγει και ο Παναγιώτης Πηγαδιώτης, αναμονιστής του Καρόδη, του Άννιου, του Σουφί, του Βερόβη και τών άλλων σατυρικών της περασμένης πενηνταετίας. Ο Πηγαδιώτης φανερώθηκε στη δημοσιογραφία στα 1873 με την εβδομαδιαία εφημερίδα του «Εμπικίτης». Κάτω από τον τίτλο ήταν γραμμένο τό στενότατο μύτο: «Είμαι διά την φιλίαν». Η άσπυρογραφία του και η σάτυρα του έναντιον της τότε Κυβερνήσεως Δελφισώφρη ήταν τοσητερή. Στο 406 φύλλο, της 26 Ιανουαρίου 1874, ο «Εμπικίτης» μετανομισθή «Λογένης». Κατά τη συνήθεια τών σατυρικών φύλλον της εποχής, στη μέση του τίτλου, έξενικονίζετο ο άρχαίος κενικός φιλόσοφος με τό κλισιακό φανάρι του τό γέμι. Με τό πρώτο τον άρθρο «Ανθρώπον ζήτης» ο Πηγαδιώτης έξηροδύσε γιατί έδωσε στην εφημερίδα τον τό όνομα του φιλόσοφου. Ο «Λογένης» έξακολούθησε έτσι ως τό 680 φύλλο, δηλ. ως της 24 Δεκεμβρίου 1874.

Έξανα, από την άλλη μέρα, φανερώθηκε με τό όνομα «Αριστοφάνης». Με πεζά δε και έμμετρα έσάτυριζε όλα τὰ κοινωνικά και πολιτικά άνωμια της εποχής. Σε κάθε φύλλο τον έδημοσίευε και μεγάλες γραμματιστές γελοιογραφίες, κακότεχνες όμως. Γιατί, αν έξαφύση κανείς τό θαμνισμό κονδύλι του Θέμιου Άννιου, οι άλλοι γελοιογράφοι τότε ήταν καλύτεροι και του μετρίου. Ο «Αριστοφάνης» όμως είχε πνεύμα, στίχους γεμάτους Άττικό άλάτι, δροσιά και χάρη. Κατά την εποχή μάλατα τών περιγίμων Στ η λ η η τ ι κ ω ν ο Πηγαδιώτης έφαγε σαν προσημένο σίδερο.

Όταν ο Χαροίλαος Τριζούτης έδημοσίευσε τό πολυήχοτο ένέينو άρθρο του «Πε πταίει» και ένεινάσθη γι' αυτό, ο «Αριστοφάνης» ανέλαβε σφοδρότατον άγώνα εναντίον του πολιτευμένου. Κόμους άπειρους σοφούς σε κάθε μέρα της σάτυρής του και τὰ άρθρα του. Ήταν τό άγαιητότερο στο λαό φύλλο γι' έντα εναντίον αυτό και μόνο να δημοσιογραφική κοινή γνώμη. Και οι πολιτευόμενοι έτρεμαν την πένα του Πηγαδιώτη!...

Όταν έξηροδύθη ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος τού 1878, ο «Αριστοφάνης» έτάχθη με τό μέρος τών φιλοπολέμων, δηλ. ένέινον οι όποιοι, με συλλυπητήρια και διαδηλώσεις, ήθελαν να βγή η Έλλάς από την σούδετηρία και να σηματολειμήσει με την «όμοδοξον Ρωσοίαν».

Τόν καιρό ένέينو κυβερνούσε την Έλλάδα Οικουμενική Κυβέρνησις με προηλοπορό τον Κομιστατίνο Κανάρι. Μετά τό θάνατο του Κανάρι, ο «Αριστοφάνης» — από η κριζογραφία του ήταν καταπληκτική στα λαϊκά στοιχεία — έξηροδύθη έναντιον της Οικουμενικής Κυβερνήσεως, έδημοσίευησε ρέματα έναντιον αυτής και την έμάταισσε...

Και τώρα, λίγη από την σάτυρα του «Αριστοφάνης». Σ' ένα άρθρο του, «Η άναγέννησις του Άριστοφάνου», γράφει:

«...Η γοερά φωνή της γενναυόθυσης Παριόδος και οι θρηνώδεις αυτής γογγυμοί τοσοδον άντηχούσαν, ώστε ένθαναν μέχρι του Άδου και ήγειραν τόν από 2.300 έτών κοιμώμενον μέγαν και ένδοξον προγόνον μας Άριστοφάνη, όστις και παρακαλεί τούς ανδρομητάς του να απεύσουν εις την άποστολήν της συνδρομής των, καθόσον ο Άριστοφάνης, τώρα άνελθών εκ του Άδου, δέν έχει λεπτόν ό δυστυχής!»

Σε άλλο φύλλο του επιτίθετα άγρίως κατά της Κυβερνήσεως Βούλγαρη, του επικαλομένου Τζουμπιέ. Την εποχή εκείνη ύπηρχον τέσσερα κόμματα. Σε κάθε άποδοιδα μιιά δημόσιη παρομιά:

“Όταν είσαι βαρεία βίβρι και' δέν εισαι άμύνη βαστα!».

ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

“Όταν θενά ρίξης πέτρα Κάλλιο ένα χρόνο κόκορας τὰ βόσκω της μέτρα!», παρά σαράντα κόττα!», ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ ΖΑ-Ι-ΜΗΣ

“Όταν ό κοσιδιάρης κάμη μαλλιά δέν πατάει χιούνο!», ΔΕΛΦΙΣΩΦΡΗΣ

Άπό τού 1875 ο «Αριστοφάνης» άρχισε να δημοσιεύη και όλοσέλιδες γελοιογραφίες. Με τόν τίτλο «Αγίσεις», έγραφε:

“Αφίχθησαν πρό μηνών εις την πρωτεύουσαν τού Έλληνικού Βασιλείου, εκ διαφόρων μερών της Υψηλίου προερχόμενα, τὰ έξής αξιότιμα πρόσωπα: Ο' ποθητός Λεσοποτισμός μετά της εξαοσίας άδελφής του Δουλείας και κατέλυσαν εις την καρδίαν του Τζουμπιέ. Η Παραφροσύνη, το Ψεύδος, η Κολακεία, η Ανασχιγνία, η Σπατάλη, ο Δόλος, η Χαμέρπεια, ο Έξεντελισμός,, η Ίδιωτελεια, η Αναίδεια, η Άπάτη, η Φαυλότης, η Κουφοτής, η Μωρία, η Χροκοπία, η Κλοπή, και διαμένει εις τό ύπαιθρον ως άστυνομικός κλητήρ...”

“Όταν έλεσε ο Βούλγαρης, ο «Αριστοφάνης» βρήκε την ευκαιρία να πανηγυρίσει την άπάλλαγη του λαού από την τυραννία με τόν έμμετρο «Φρήνη του Βούλγαρη». Ίσως η τελευταία στροφή:

“Πάω εις την περιβόλα τούς τζουμπέδες μου να (εγώλω Και καλόγηρος θα γίνο, παπαδίστικα θα έδλω, Να περάνω τις ήμέρες με μετάνους και γηστέεις Μήπως και συχωρεθούνε η πολλές μου άμαρτίες».

Σε μιιά έπιλογογραφία του πάλιν παριστάνονται ο Τριζούτης και ο Λομβάρδος να ζουλιάνε στην καλή τόν Άλέξανδρο Κομμουνδοφου «γιά να ξεράση όσα φραγε!». Και κάτω έάφηξε ο άκόλοθος έμμετρος διάλογος:

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ: “Όσα έφαγες και' έχώνεψες, μπρέ μέγα καλουζάνο, ήλλε σιμυή άπ' τή μύτη σου όλα να σου τὰ βγάνω!

ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ: Συμφωνώ και' εγώ σε τούτο, φρεβέ Άλεξανδρή, και για να σωθί τό Έθνος θα όε κλισώ σε μαντρι!

Λίγα τώρα α' από την κοινωνική σάτυρα του «Αριστοφάνου»: Χαιροτιμέες ήσαν η επαρχιακές τών σάτυρες. Π. χ. έγραφε: «**ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ.** — Ο μάστορας τών ραπτομηχανών παρακαλεί να μη διαβήνη τακτικώτατα από την κ. Σ. Ι. Αλήνη διά να εργολαβίξη μετ' αυτής και έπειτα να εισέρχεται εις τό ρακοπωλείον τού Σ. δθην όπως πη, έξερχόμενος δε να στρέψη τὰ βλέμματα προς τόν ξέωστην τού ρακοπωλείου κάμων νεύμα προς αυτήν».

Με τόν τίτλο «Αβίς» έγραφε:

“Εν τη Αβήη πωλούνται βλάκες με περικεφαλαία. Η διεύθυνσις εις τόν Στανλάχηρ.

“Εν τη Άστυνομια εύρίσκονται προς έκποίηση διαφόρον ειδών και ποιότητων νυκτοκίεπται, λωποδύται και σουφροποιοί. Η διεύθυνσις εις τούς κλητήρας».

Κατά τών Ιανουαρίων τού 1880 η Άδήνα

ήταν επί μιά βδομάδα σκελισμένη με χιόνι, πρωτοφανούς πάχους. Και ο «Αριστοφάνης» έδημοσίευσε νόστιμο ποιήμα για το χιόνι, από το οποίο δημοσιεύουμε τις λιγότερο ελευθεροστόμες στροφές :

'Εβγάτε, ώμορφες κυρίες,
Μαζή να παίξουμε χιονιές !
'Εβγάτε στο μαλακόνι
Και εις τὸ παραθύρι.
Νά πέσουμε στο χιόνι,
Νά δήτε πανηγύρι.

Βαρέιτε με να σὰς βαρῶ
Γιὰ νὰ περῶμε τὸν καιρὸ !
'Ἡ πεταχτές κοπέλλες
Θέλουν ζωή, τρεχάλες,
Πηδήματα καὶ τρέλλες.
Και ἀπὸ χιόνι μπάλες.

Χαρήτε νειές, να σὰς χαρῶ,
Βαρέιτε με να σὰς βαρῶ.
'Ἐμπρὸς ζωῆ και νειάτα !
'Ο έρωσ με φτερώνει,
Τὰ μάγουλα τ' άφράτα
Νά τρίγω με τὸ χιόνι !

Στὸ φύλλο τῆς 25 Μαρτίου τοῦ ἰδίου έτους, ὁ «Αριστοφάνης» έγραψε τὰ έξις χαρακτηριστικά τῆς τότε έποχῆς :

- 1) "Άρπαξε Σύνταγμα.
- 2) Κατέγραφε 500 εκατομμύρια φράγκων.
- 3) "Έθροψε χιλιάδες ληστών ἐν μακρᾷ ἐτη ἐπὶ τῶν ὁρίων.
- 4) Υπέστη δύο κατοχές.
- 5) Υ΄βρισθη ὑπὸ ἐνὸς Χόδαο.
- 6) "Έκαμε δέκα, δεκαέντε ἐπινασάσεις, καὶ εἰσέβαλε ἅπαξ ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει εἰς τὸ Τούρκικον.
- 7) "Ἐδιώξε ἓνα Ὅθωνα καὶ ἐδημιούργησε τριακοσίους ἑπουργούς καὶ ἑκατὸ προϋπουργούς.
- 8) Ἄλλαξε δεκαπεντάκις τὴν στολήν τοῦ στρατοῦ καὶ δὲν μένει ἄλλο τώρα, παρὰ νὰ τοῦ φορέσῃ βράκες ! Τί τὴν θέλουν αὐτὴν τὴν ἐστράζομεν ; Πρὸς ἐμπαιγμὸν καὶ γλένη ; Ἐπειτα εἶνε καὶ σκοναλιώδης. Τίς οἶδε τοῦ χιόνιου στὰ Γιάννενα καὶ Λάρισα, ὅταν θὰ τὴν ἐορτάσωμεν ; ἂν δὲν θὰ ἔχομεν ἐντιδιδηλωσεις παρὰ τῶν Τούρκων ὑπηκόων μας. Καὶ μίε διεκλιώσις τῶν Τούρκων δύναται νὰ μᾶς κἀμῃ νὰ χάσωμεν καὶ τὸ 21 καὶ τὴν 25 Μαρτίου ἐν πλήρει 1880, ὡς ἐκστάνησομεν. Πτωχῇ Ἑλλάς!

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΟΦΟΙ

Ὁ περίφημος Ἄγγλος ἱστορικός Θ. Κάρλαϊλ, συγγραφεὺς τῶν «Ἠρώων».

Ὁ «Αριστοφάνης» ἐπολέμησε ἄγρια τὸν μεγαλοφυῶς Κιθωνεὶν τῆς έποχῆς ἐκείνης Ἀλέξανδρο Κομμουνόπουλο. Ὅταν ὅμως ἐπέθανε, στὸ φύλλο τῆς 6 Μαρτίου 1883, ἐδημοσίευσε μίσα σὲ βαθεῖα μάθη κορινθία — τὸ ἀκόλουθο πρωτοεπέλετο ποιήμα :

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΘΛΙΒΕΡΟ
Καυμένη Μάνη, πέθανε τὸ ἀκριβὸ
(λαυδί σου,
Κλαίγεις, τὰ στήθεα χτύπαγε, στὰ
(μαύρα, δόλια, νέσσο
Και μοιρολόγια θλιβερά γιὰ τ' ἀκρι-
(βὸ σου ψάλε.

Κι' ἓνα κλωνάρι ἀπὸ μυρτιά στὸ μνήμα, Μάνη, βάλε.
'Ο Κομμουνόδορος πέθανε καὶ ὀρφανὴ σ' ἄφινει,
Καυμένη Μάνη, τέτοιος γυιὸς θ' ἀργήσῃ γιὰ νὰ γίνῃ.

Κλαίγεις, Μωρῆ, καὶ χτύπησε τὰ στήθη με λιθάρι,
'Ο Γέρος σου ἐπέθανε, ξεραθὴ τὸ κλωνάρι,
'Εκείνο ποῦ σὲ σκόλιζε, Μωρῆ μου, ξακουσμένε,
'Ο Κομμουνόδορος πέθανε. Ὁ Κομμουνόδορος πάει,
Καὶ τώρα περὶ ἡ Ρουμέλη, φτωχέ, θὰ σὲ γελᾷ.
"Αχ, κλάψτε καὶ οἰς βουὰ με τὰ πολλὰ σας χιόνια
Κι' εὐεῖς αὐτὴ τὴν ἄνοιξι περιφράνα μου ἄηδονια
Με μοιρολόγια ἄνοιξης τη καὶ ὄχι με τραγοῦδια,
Κάμποι, νὰ μὴν ἀνθίσσει, μη βγάλτε λουλουδία,
Ποτάμια, βρύσσαι καὶ νερά γιὰ μὴ σιμιγῆ σταθῆτε
Καὶ δάση, δέντρα καὶ κλαριά ἐφέτος μαραθῆτε !

Δούλοι κα' ἐλευθεροὶ ἀδελφοὶ καθένας δάκρυ ἔχει χύση
Κι' ἄς ποῦμε: «Αὐτὸς ἂν πέθανε, ἡ μνήμη του θὰ ζήσῃ!»
Με τὸν καιρὸ ὅμως ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία γινότανε ποῦ πολιτισμένη, καὶ ἡ αἰσθητὴ σάτυρα τοῦ «Αριστοφάνους», ἡ ἐλευθεροστομία του, δὲν ἀνταποκρίνονταν στὸ δημοσιὸ αἰσθημα. Στὸ μεταξὺ ἐξεδηλώσαν ἄλλα, περισσότερο συγ-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΠΟΙ'ΑΝ ΤΟΥ 1913

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ γενναϊότης τοῦ ὑπολοχαγῶ Μαυρογένους. Μάχητα ἐπὶ ὄρεσ πληγωμένους. Ὁ θρυλικὸς Βελισσαρίου. Ἐνας γενναίος Βουλγαρὸς ἀξιωματικός. Μὲ μιά πιστολιά ! Ἐτοί πεδαίνου τὰ παλληκάρια. Οἱ Τούρκοι ἀπέναντι τοῦ στρατοῦ μας.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πὺ χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια τοῦ ἠρωϊσμοῦ τοῦ στρατοῦ μας κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο εἶνε καὶ τὸ ἀκόλουθο :
Στὴ μάχη τοῦ Λαζανά, μεταξὺ τῶν ἄλλων, πληγώθηκε στὸ χερὶ κα' ἓνας ἀπὸ τοὺς πὺ γενναίους ἀξιωματικούς μας, ὁ ὑπολοχαγὸς Μαυρογένης. Ἀντὶ ὅμως νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν μεταφέρουν σὲ κανένα νοσοκομείο, ἔδωσε μόνος τοῦ τὸ τραῦμα τὸν μ' ἓναν ἐπίδεσμο ποῦ ἔφερε μαζὶ του, κα' ἐξακολούθησε νὰ μάχητα συνεχῶς μαζὺ με τοὺς στρατιώτες του, προσπαθώντας ν' ἀποκόψῃ τοὺς πόνοους ποῦ τὸν ἐβασάνιζαν. Μιά μέρα κάποιος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες του τοῦ παρετήρησε ὅτι δὲν ἔκανε καλὰ νὰ ἐκτίθεται στὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν σὲ τέτοια κατὰστασι καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ εἰσυχθῇ στὸ χειρουργεῖο.

— Τώρα δὲν ἔχομε καιρὸ γιὰ τέτοια πράγματα. Ἀπάντησε ὁ ἄνδρὸς πολεμιστῆς. Ἄς τελειώσῃ μιά φορὰ τὸ ἔργο μας κα' εἴπειτα νιττάσομε γιὰ τὸ καλύτερο.

Καὶ πραγματικὰ ἐπρόκειμε νὰ τελειώσῃ ἡ μάχη γιὰ νὰ πᾶι στὶς Σέρρες νὰ ἐποβῆθῃ σ' ἐγγύθεισι καὶ νὰ τοῦ βγάλουν ἀπὸ τὸ χερὶ τὴ σφαίρα !..

Θρωλικὸς ἔχει ἀπομείνει μεταξὺ τῶν παλαιῶν στρατιωτῶν μας ὁ ταγματάρχης Βελισσαρίου, ὁ «Γιὰ-χώρας», ὅπως τὸν ὀνομάζαν οἱ στρατιώτες του, ὁ περιώνυμος πολεμιστῆς τοῦ Μιλάνου. Τὰ ἀνέκδοτα ποῦ διηγούνται γι' αὐτὸν εἶνε κάμπολλα καὶ ὁ ἠρωϊσμοῦ ποῦ ἐπέδειξε ἀφθαστος.

Κατὰ τὴ μάχη τοῦ Λαζανά τὸ τάγμα τοῦ Βελισσαρίου εἶχε διαταχθῆ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἀπέναντι Βουλγαρικῶν ὀχυρωμάτων καὶ νὰ τὰ καταλάβῃ με κάθε θυσία. Ὅταν ὅμως οἱ ἄνδρες τοῦ Βελισσαρίου ὄρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν κα' ἔφτασαν σὲ ἀπόστασι 50 μέτρων ἀπὸ τὸ χωράκιον τους, ποῦναι γι ἓνας λόγος Βουλγαρῶν εἶχε μείνει ἐκεῖ νὰ τὸν ἱερασιάζῃ, γιατί οἱ ἄλλοι εἶχαν χωριετῆ ἀπὸ τρομο καὶ φρόντισαν νὰ τραποῦν ἀπὸ νοῦς εἰς φρενῆ.

Ὁ Βουλγαρὸς ὑπολοχαγὸς, ἓνας πραγματικὰ ἄφοβος ἀξιωματικός, μὸλις εἶδε τοὺς δικούς μας νὰ προελάνουν ἀκάθεκτοι, σηκώθηκε ὀρθὸς ἀπάνω στὸ πρόσωπο κα' ἄρχισε νὰ παρανιθί τοὺς ἄνδρες του σὲ ἀντιπῆσαι.

Ὁ Βελισσαρίου, ὁ ὁποῖος βρισκόταν πάντα στὴν πρώτη γραμμὴ ἐπιπέτος, ἔβγαλε τὸ πιστόλι του καὶ πυροβόλησε κατὰ τοῦ Βουλγαρῶν ὑπολοχαγῶ φωνάζοντας :

— Μιράβο ! Ἐτοί ορατόνουντα τὰ καλὰ παλληκάρια !..

Ὅταν εἶδε τὸν ἀξιωματικὸ νὰ πέφτῃ νεκρὸς, ὄρμησε σ' ἓνα μιουλοῦν Βουλγαρῶν, ἐνὸς ἡ σφαίρας σφαιρῆσε στ' αὐτὰ τὸν. Καμιά ὅμως δὲν τὸν ἐπλήγωσε, γιατί, καθὼς ἔλεγαν οἱ στρατιώτες, τὸν φοβόντουσαν κα' αὐτὲς !..

Χαρακτηριστικὸ τῆς εὐγενούς συμπεριφορῆς τῶν στρατιωτῶν μας πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν καταλαμβανόμενων περῶν, εἶνε καὶ ἡ λαμπρὰ ἱστοροχὴ ποῦ ἐβρῆσαν παντοῦ πύργων.

Ὅταν ὁ στρατὸς μας ἐμπῆκε στὸ Τούρκικὸ χωριὸν Καραμυλωνιά, οἱ Τούρκοι κα' ἡ Τουρκάλες βγήκαν νὰ ὑποδεχτοῦν τοὺς δικούς μας με δάκρυα ἐνθουσιασμοῦ. Παρ' ὅλες δὲ τίς καταιστροφὲς ποῦ εἶχαν πάθει ἀπὸ τοὺς Βουλγαρῶν καὶ παρ' ὅλη τὴ φτώχεια ποῦ τοὺς ἐμάστιζε, ὅταν οἱ εὐχῶνοι τοὺς ζήτησαν νερὸ γιὰ νὰ ξεδιψάσουν, τοὺς ἔφεραν ξινόγαλο καὶ γάλα !..

χρονισμένα, σατιρικά φύλλα, ὅπως ὁ «Λυμοδαίος», τὸ «Μὴ Χάνεσαι», ὁ «Ραιπαγιάς», τὰ ὁποῖα συνεκέντησαν τὰ νὰ λογοτεχνεῖα τάλαντα καὶ ἐταράβιζαν τὴν προσοχὴ τῆς κοινωνίας. Στὶς στήλες τῶν καινοφανῶν αὐτῶν φύλλων καθιερούσαν ἡ νέες περὶ κοινωνίας καὶ πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου ἀντιλήψεις. Κι' ἔτσι ὁ «Αριστοφάνης» τοῦ Πηγαδιώτου ἄρχισε νὰ παραμαίξῃ, ἡ ἔκδοσις τῶν γινόντων ὀλέων ἀραιότερῃ, ἡ κωλοφορία του ἐστίνεως καὶ τέλος, στὰ 1883, ὁ «Αριστοφάνης» ἔτανας νὰ βγαίνῃ. Εἶχε ἐπέλθει ὁ φυσιολογικὸς τοῦ θάνατος !

Ο ΧΑΛΚΕΝΤΕΡΟΣ